

Pk-toimintaympäristö- kyselyn tulokset

Lokakuu 2015

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Pk-toimintaympäristökyselyn tulokset

Sisällysluettelo

1 Tutkimuksen toteutus	2
2 Yrittäjyysilmapiiri	2
2.1 Arviot työnantajana toimimisesta	2
2.2 Toimialojen ja alueiden eroja	3
3 Arviot Suomen hallituksesta	4
3.1 Luottamus hallitukseen	4
3.2 Toimintaympäristön kehittämiskohteet	6
4 Arviot hallinnollisesta taakasta	6
4.1 Työnantajavelvoitteisiin liittyvä byrokratia	6
4.2 Byrokratia kasvun esteenä	7
5 Tulosten tiivistys ja johtopäätökset	8
Maantieteellinen aluejako	9

1 Tutkimuksen toteutus

EK tekee Pk-toimintaympäristökyselyn kaksi kertaa vuodessa kohderyhmänään työnantajina toimivat pk-yritykset. Tässä syksyn 2015 kyselyssä kartoitettiin seuraavia asioita:

- 1) Yrityksen taustatiedot (mm. koko, kehitysvaihe ja tulevaisuuden tavoitteet).
- 2) Arvio yritystoiminnan toimintaedellytyksistä oman yrityksen kannalta (mm. toimialan kehitys, kilpailukykytekijät).
- 3) Arvio yhteiskunnan yleisistä yrittäjäyysasenteista ja yrittämisen helppoudesta.
- 4) Ajankohtaisina teemoina kysyttiin lisäksi arvioita Sipilän hallituksen alkutaipaleesta yrittäjiin kohdistuvasta hallinnollisesta taakasta ja byrokratiasta.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, johon vastasi syys-lokakuussa 2015 yli 600 EK:n työnantajana toimivaa pk-kentän jäsenyritystä ja -yhteisöä. Tässä raportissa rajattiin analyysien ulkopuolelle rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt, minkä jälkeen tarkastelussa on yhteensä 501 yrityksen vastaukset.

Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on pk-yrityksiä. Analysoimisessa hyödynnettiin yrityskoon mukaan laskettuja painokertoimia, minkä ansiosta tulokset ovat yleistettävissä työnantajayritysten perusjoukkoon.

2 Yrittäjyysilmapiiri

2.1 Arviot työnantajana toimimisesta

Yrittäjyysilmapiiri on kyselyn valossa hiipunut viimeisen vuoden aikana ja on parhaimmillaankin enää vain kohtuullisella tasolla. Yrittäjien mielestä yrittäjyyttä kyllä jossain määrin arvostetaan ja se on näkyvästi esillä mediassa, mutta käytännön yrittäjätoiminta on tehty liian vaikeaksi.

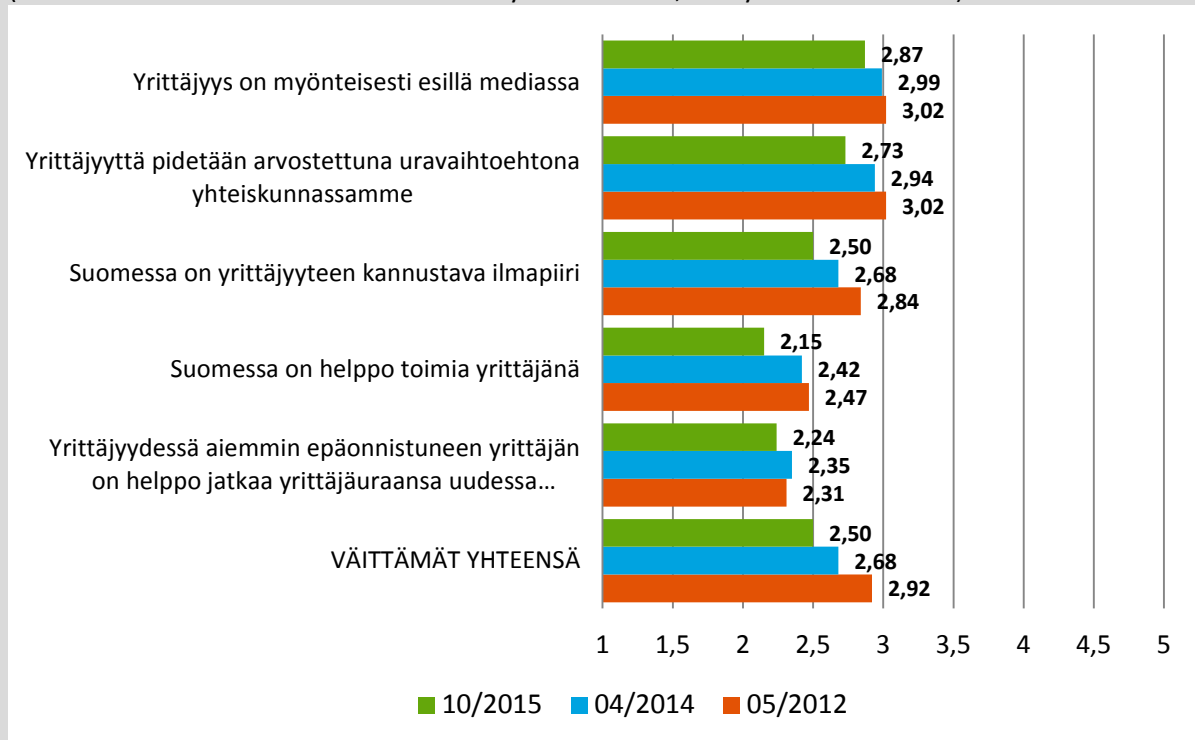
Vastausten perusteella erityisesti työnantajana toimimista pidetään vaikeana ja siihen liittyviä erilaisia velvoitteita yrittäjiä kuormittavina. Lisäksi yrittäjätoiminnan jatkaminen epäonnistumisen jälkeen on usein haasteellista.

Kaaviossa 1 on esitetty yrittäjyysilmapiiriä koskevien väittämien vastausten keskiarvot Pk-toimintaympäristökyselyissä 2012–2015¹.

¹ Kyselyssä oli mukana ensimmäistä kertaa myös väittämä *"Suomessa on helppo toimia työnantajana"*, jossa vastausten keskiarvo oli kaikkein pienin (1,87).

Kaavio 1. Yrittäjyysilmapiiriä kuvaavat väittämät

(vastausten keskiarvot asteikolla 1-5: 1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

Yrittäjien kriittiset arviot yrittäjyysilmapiiristä ovat samaan aikaan hieman yllättäviä ja toisaalta täysin ymmärrettäviä. Yllättäviä sen vuoksi, että Suomessa on viime vuosina saatu todistaa korkeakoulujen yrittäjyysyhteisöistä levinnyttä yrittäjyysbuuria ja startup-yritysten esiinmarssia. Tällä on ollut myönteisiä vaikutuksia myös yleiseen yrittäjyysilmapiiriin. Samalla pitkittynyt taantuma ja eri toimialoilla käynnissä olevat rakenteelliset muutokset ovat ajaneet monia pidempään toimineita työnantajayrityksiä ahtaalle. Tässä mielessä työnantajien kriittisyys on hyvin ymmärrettävää erityisesti tilanteessa, jossa työnantajien ja työntekijöiden tarpeeton vastakkainasettelu tuntuu jatkuvasti voimistuvan.

2.2 Toimialojen ja alueiden eroja

Pk-toimintaympäristökyselyn perusteella kokonaisarviot yrittäjyysilmapiiristä ovat melko samankaltaisia erilaisissa yrityksissä ja Suomen eri alueilla.

Jonkin verran muita kriittisempiä ollaan teollisuudessa ja kaupan alalla, joissa molemmissa läpikäydään voimakasta uudistusvaihetta muun muassa digitalisaatioon, automatisaatioon ja kuluttajakäyttäytymisen muutoksiin liittyen.

Yrittäjyysilmapiiriin kohdistuvat kriittiset arviot yleistyvät yrityskoon pienentyessä ja esimerkiksi yrittäjätöimintaan liittyvät vaikeudet ovat suhteellisesti yleisimpiä alle 10 henkilön mikroyrityksissä.

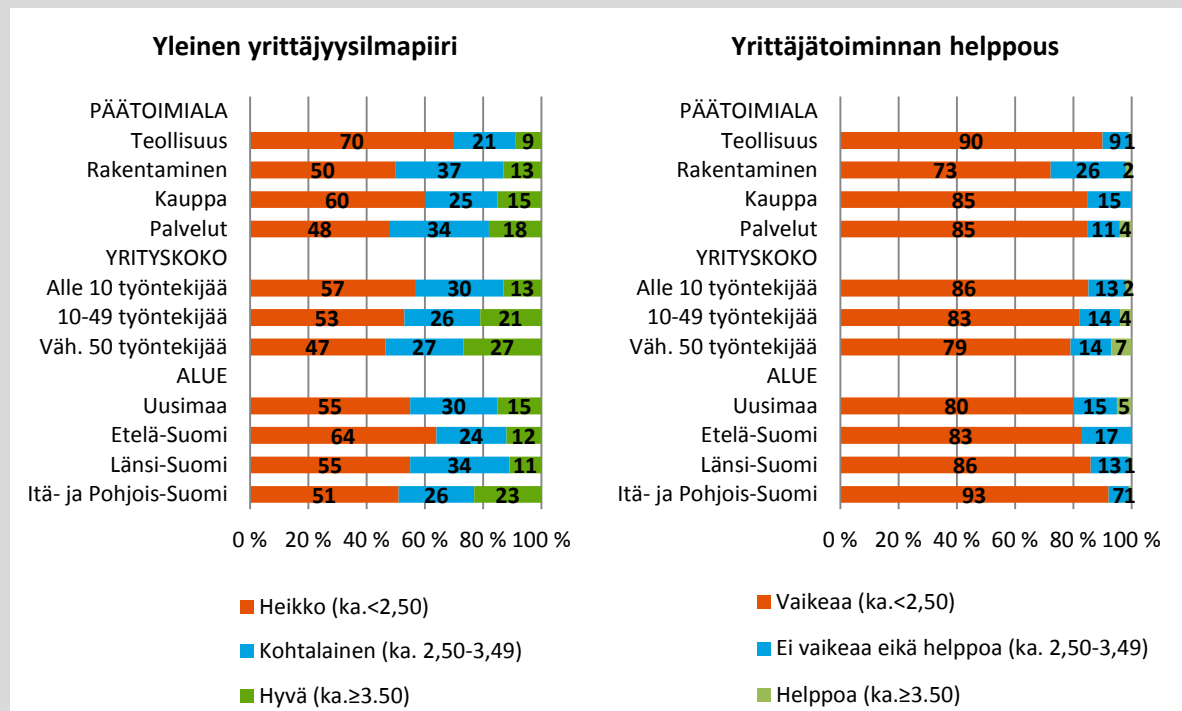
Alueellisesti huomionarvoista on se, että kokemukset yrittäjätöiminnan vaikeudesta ovat sitä yleisempiä, mitä kauemmas pääkaupunkiseudulta ja Uudeltamaalta mennään. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa peräti 93 prosenttia työnantajista pitää yrittäjätöimintää pikemminkin vaikeana kuin helppona, kun taas Uudellamaalla osuus jää 80 prosenttiin. Tulos on mielenkiintoinen, koska yleinen yrittäjyysilmapiiri kuitenkin arvioitiin hieman myönteisemmäksi Itä- ja Pohjois-Suomessa kuin muilla alueilla.

Alueelliset tulokset viittaavat siihen, että erityisesti ns. ydin- ja harvaan asutulla maaseudulla yrittäjyys on osalle väestöstä käytännössä ainoa vaihtoehto työllistyä, mikäli haluaa asua omalla kotiseudulla. Tällöin yrittäjätoiminta voi muodostua melko haasteelliseksi, jos markkinat ovat hyvin rajalliset ja työvoimaresursseja on vähänlaisesti saatavilla.

Alueellisiin eroihin voivat vaikuttaa luonnollisesti myös muutokset ulkoisessa toimintaympäristössä. Muun muassa venäläismatkailijoiden määrän raju pudotus saattaa osaltaan vaikeuttaa erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen työnantajayritysten toimintaa.

Kaaviossa 2 on esitetty pk-yritysten mielipiteitä yleisestä yrittäjyysilmapiiristä ja arvioita yrittäjätoiminnan helppoudesta erilaisissa yrityksissä.²

Kaavio 2. Mielipiteet yleisestä yrittäjyysilmapiiristä ja yrittäjätoiminnan helppoudesta (% vastaajista)

3 Arviot Suomen hallituksesta

3.1 Luottamus hallitukseen

Sipilän hallitus nauttii yhä pk-yritysten vahvaa tukea. Ne antavat hallitukselle arvosanan 3,08 (asteikolla 1–5), mikä on Pk-toimintaympäristökyselyiden historian korkein hallitusarvosana³. Vaikka parantamisen varaakin yhä on, on arvosana silti selkeästi myönteisempi kuin edellisille hallituksille vuosina 2011–2013 annettu

² Kaaviossa vastaajat on jaettu kolmeen ryhmään yksittäisistä väittämistä muodostettujen summamuuttujien keskiarvojen perusteella. Yleistä yrittäjyysilmapiiriä kuvaavan summamuuttujan yksittäiset väittämät ovat "Suomessa on yrittäjyyteen kannustava ilmapiiri", "Yrittäjyyttä pidetään arvostettuna uravaihtoehtona yhteiskunnassamme" ja "Yrittäjyys on myönteisesti esillä mediassa". Yrittäjätoiminnan helppoutta kuvaava summamuuttuja taas koostuu seuraavista väittämistä: "Suomessa on helppo toimia yrittäjänä", "Suomessa on helppo toimia työnantajana" ja "Yrittäjyydessä aiemmin epäonnistuneen on Suomessa helppo jatkaa yrittäjäturaansa uudessa yrityksessä".

³ Edellinen Suomen hallituksen saama korkein arvosana on keväältä 2013 (2,71).

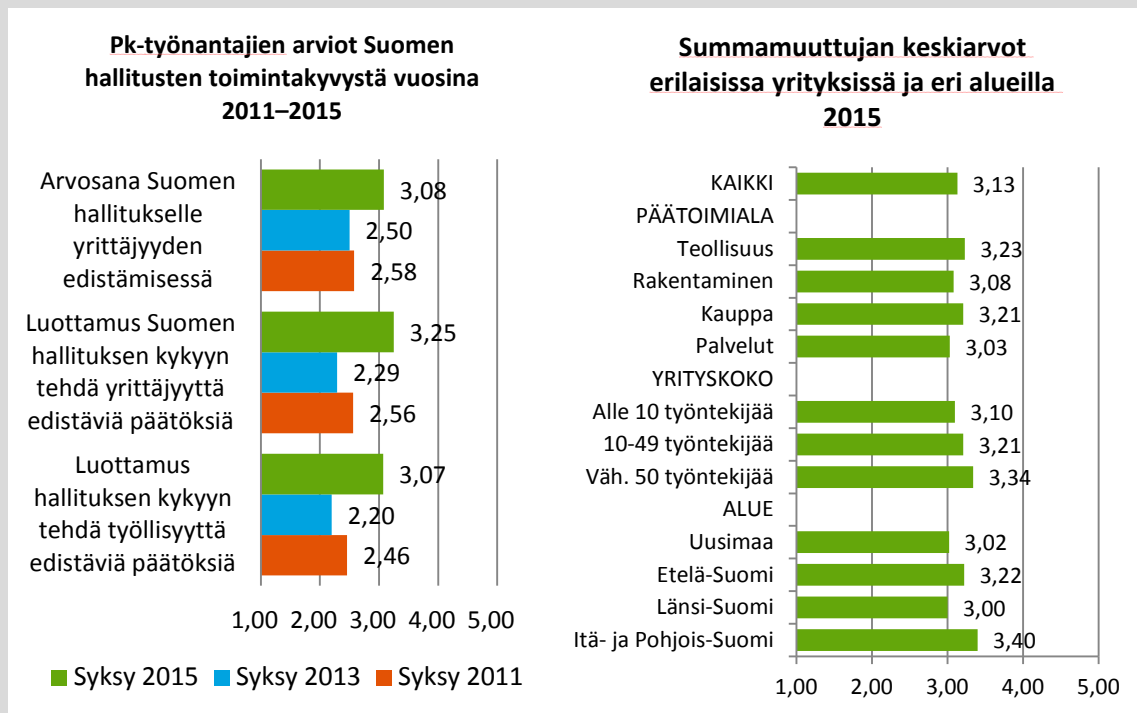
palaute. Erityisen positiivisena voidaan pitää sitä, että pk-yritysten luottamus hallituksen kykyyn tehdä yrittäjyyttä edistäviä päätöksiä on vahva (keskiarvo 3,25).

Yrittäjyysilmapiiriä koskevien tulosten valossa näyttää kuitenkin siltä, että poliittisten päättäjien sinänsä yrittäjyysmyönteiset aikomukset eivät ainakaan vielä näy yrittäjien arjessa.

Kaaviossa 3 on esitetty pk-yritysten arvioita Suomen hallitusten toimintakyvystä vuosina 2011–2015.

Kaavio 3. Pk-yritysten arvosanat ja luottamus Suomen hallituksille⁴

(vastausten keskiarvot asteikolla 1–5: 1=erittäin huono/en luota ollenkaan, 5=erittäin hyvä/luotan täysin)

Päätoimialoittain arviot hallituksen toimintakyvystä ovat myönteisimmät teollisuudessa ja kaupan alalla. Tulos on mielenkiintoinen, sillä juuri samoilla päätoimialoilla myös yrittäjyysilmapiiriä kritisoiitiin voimakkaimmin. Vastausten perusteella vaikuttaakin siltä, että juuri teollisuusyrityksissä ja kauppaliikkeissä odotetaan nykyisen hallituksen pystyvän tekemään tarvittavia korjausliikkeitä tilanteen parantamiseksi.

Alueellisesti myönteisimmät arviot hallitus saa keskustapuolueen vahvoilta kannatusalueilta Itä- ja Pohjois-Suomesta, kun taas Uudellamaalla ja Länsi-Suomessa kokonaisarviot ovat hieman maltillisempia. Yrityskokoluokittain hallitus saa myönteisimmät arviot keskisuurilta yrityksiltä.

Tutkimuksessa käytetty maantieteellinen aluejako ilmenee raportin viimeiseltä sivulta.

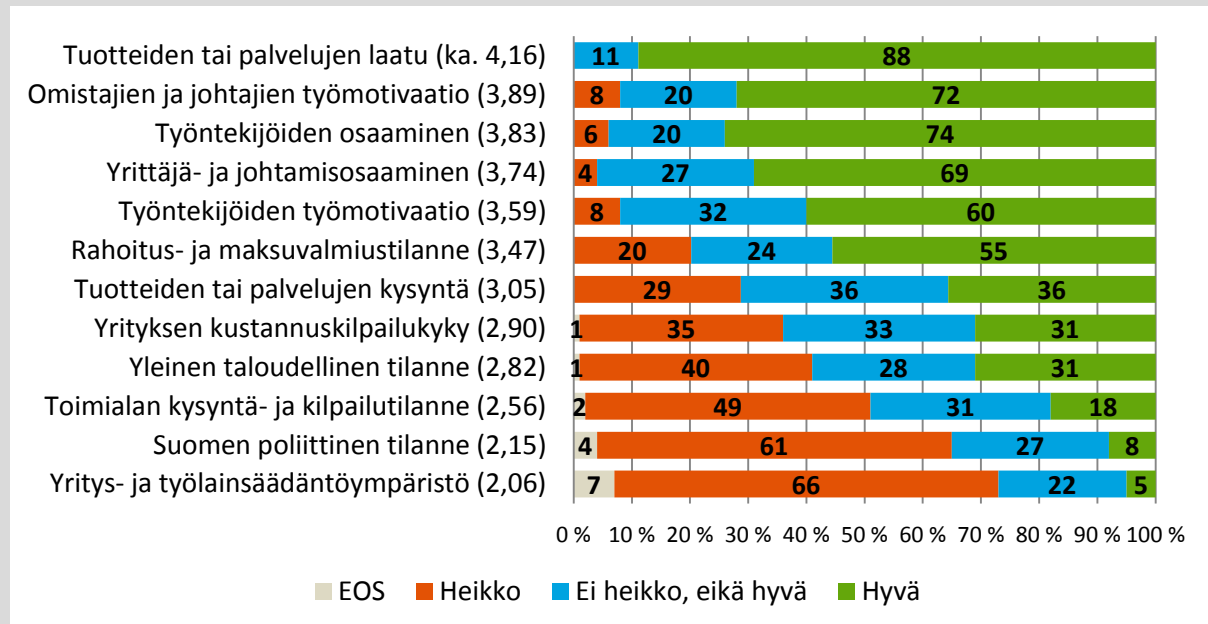
⁴ Hallitusarvioita on tiedusteltu pk-toimintaympäristökyselyissä useamman kerran vuosina 2011–2015, mutta vasemmanpuoleisessa kuviossa on esitetty arviot ainoastaan kahden vuoden välein eli syksyllä 2011, 2013 ja 2015. Oikeanpuoleisessa kuviossa on esitetty hallituksen suoriutumista ja luottamusta mittaavista kysymyksistä (3 kpl) muodostetun summamuuttujan vastausten keskiarvot eri vastaajaryhmissä.

3.2 Toimintaympäristön kehittämiskohteet

Yksittäisistä toimintaympäristön osa-alueista eniten kehitettävää on yritys- ja työolainsäädännössä. Lisäksi vastaajat ovat huolissaan Suomen poliittisesta tilanteesta sekä toimialan kysyntä- ja kilpailutilanteen kehittymisestä.

Suurimpina kilpailukykytekijöinä pk-yritykset pitävät tuotteidensa ja palveluidensa hyvää laatutasoa sekä omaa ja henkilöstön osaamista ja motivaatiota. Mielenkiintoinen kuriositeetti tuloksissa on se, että yrittäjät arvioivat työntekijöidensä osaamisen nykytilan jopa aavistuksen paremmaksi kuin oman yrittäjä- ja johtamisosaamisensa (Kaavio 4).

Kaavio 4. Toimintaedellytysten tilannetekijöiden nykytila yritysten näkökulmasta *)
(% vastaajista)

*) Kaaviossa suluissa olevat vastauskeskiarvot asteikolla 1-5: 1=erittäin heikko, 5=erittäin hyvä

Toimintaedellytysten tilannetekijöitä arvioitiin hyvin samantyyppisesti erilaisissa yrityksissä ja erot päätoimialojen, yrityskokoluokkien ja alueiden yrityksissä eivät merkittävästi poikenneet toisistaan.

4 Arviot hallinnollisesta taakasta

4.1 Työnantajavelvoitteisiin liittyvä byrokratia

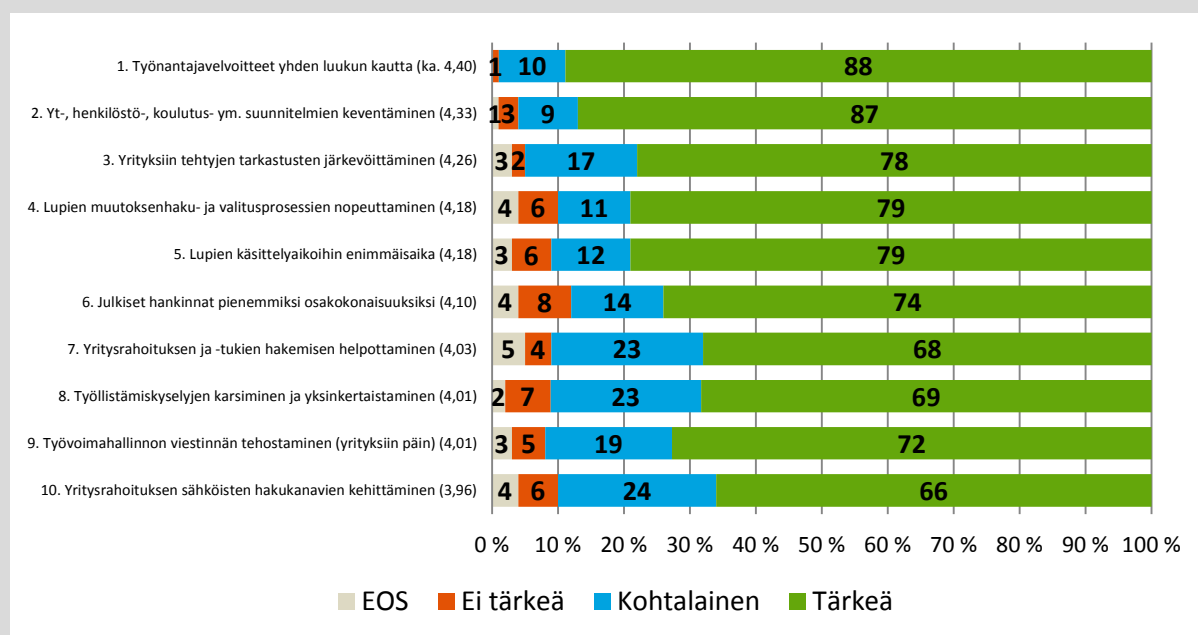
Pääministeri Juha Sipilän hallitus on asettanut yhdeksi keskeisistä tavoitteistaan yritystoimintaa haittaavan sääntelyn ja normien purkamisen. Yhtenä haasteena tämän tavoitteen saavuttamisessa on tunnistaa kaikkein keskeisimmät velvoitteet, joita purkamalla lisättäisiin tehokkaimmin uuden kasvun ja investointien todennäköisyyttä.

Pk-toimintaympäristökyselyn perusteella pk-yritykset toivovat ensisijaisesti erilaisten työnantajavelvoitteiden keventämistä. Yrityksistä peräti 88 prosenttia pitää tärkeänä, että työllistämiseen

liittyviä ilmoituksia eri viranomaisille ja vakuutusyhtiöille voisi nykyistä useammin ja helpommin hoitaa sähköisesti yhdessä osoitteessa. Lisäksi vastaajat toivovat helpotuksia yhteistoimintamenettelyihin sekä erilaisten henkilöstö-, koulutus- ja työsuojelusuunnitelmien tekemiseen.

Kaaviossa 5 on esitetty yritysten vastausten perusteella kymmenen tärkeintä keinoa hallinnollisen taakan purkamisessa.

Kaavio 5. Tärkeimmät toimet hallinnollisen taakan keventämisessä *) (% vastaajista)

*) Kaaviossa suluissa olevat vastauskeskiarvot asteikolla 1–5: 1=ei lainkaan tärkeä, 5=erittäin tärkeä

Hallinnollisen taakan keventämistä pidetään kyselyn perusteella tärkeänä yrityskoosta riippumatta. Jonkin verran asia ylikorostuu kuitenkin mikro- ja pienyrityksissä, joissa erillistä hallintohenkilökuntaa ei välttämättä ole lainkaan ja työnantajaveloitteista suoriutuminen jää kokonaan yrittäjän harteille. Tällaisissa yrityksissä byrokratiaan käytetty aika on suoraan pois varsinaisesta yritystoiminnan kehittämisestä ja innovaatiotoiminnasta.

4.2 Byrokratia kasvun esteenä

Pk-yritysten vastausten perusteella byrokratiaa esiintyy jokaisessa yrityksen elinkaaren vaiheessa. Painotuseroja löytyy esimerkiksi kasvutavoitteiltaan erilaisissa yrityksissä.

Maltillista kasvua tavoittelevat yritykset pitävät hallinnollisen taakan määrää muita yrityksiä suurempana ja kaipaavat erityisesti työllistämiseen ja rahoituksen hakemiseen nykyistä yksinkertaisempia käytäntöjä.

Kiinnostavaa on myös se, että voimakasta kasvua tavoittelevat yritykset kokevat hallinnollisen taakan usein muita yrityksiä pienemmäksi. Poikkeuksen tässä suhteessa muodostavat kuitenkin erilaisiin yritysjärjestelyihin kuten omistajanvaihdoksiin ja yritysten lopettamisiin liittyvä byrokratia, joka voimakkaan kasvun yrityksissä arvioidaan kaikkein suurimmaksi. (Taulukko 1.)

Edellä kuvatut tulokset voimakasta kasvua tavoittelevien yritysten osalta johtunevat ainakin kahdesta eri tekijästä. Ensinnäkin kasvuyrityksiin on poliittisessa päätöksenteossa kohdistettu viime vuosina erityishuomiota ja monet toimenpiteistä on suunniteltu helpottamaan yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Tällä lienee vaikutusta siihen, että kasvuyritykset kokevat hallinnollisen taakan usein muita yrityksiä kevyempänä. Toiseksi, kasvu syntyy usein erilaisten yritysjärjestelyjen seurauksena ja suuri osa kasvuyrityksistä on itse asiassa seurausta yritysostoista ja -fuusioista. Yritysosot ja -myynnit ovatkin monille kasvuyrittäjille arkipäivää, jonka vuoksi toivomukset yritysjärjestelyihin liittyvän byrokratian purkamisesta ovat luonnollisia.

Taulukko 1. Arviot hallinnollisen taakan määrästä kasvatavoitteiltaan erilaisissa yrityksissä

Yrityksen toiminta Vastausten ka. asteikolla 1–5 (1=erittäin pieni rasite, 5 erittäin suuri rasite)	Voimakas kasvu (väh. 30 % lv kasvu/vuosi)	Maltillinen kasvu (väh. 10 % lv kasvu vuosi)	Aseman säilyttäminen
Yrityksen perustaminen	2,95	3,29	3,50
Työllistäminen ja palkkaaminen	3,23	3,82	3,68
Ulkomaankaupan harjoittaminen	2,78	3,25	3,16
Investointien toteuttaminen	2,38	3,31	3,14
Yritystukien ja rahoituksen hakeminen	2,87	3,94	3,66
Omistajan- tai sukupolvenvaihdos	3,63	3,53	3,59
Yrityksen lopettaminen	3,99	3,42	3,55
Summamuuttujan ka.	3,10	3,50	3,44

5 Tulosten tiivistys ja johtopäätökset

Pk-toimintaympäristökyselyn tulokset tiivistettynä:

- Yrittäjyysilmapiiri on heikentynyt entisestään; vaikeuksia eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa.
- Työnantajana toimiminen on tehty yrittäjien mielestä kohtuuttoman vaikeaksi.
- Työllistäminen ja liiketoiminnan kasvattaminen lisäävät hallinnollista taakkaa.
- Pk-yritykset luottavat Suomen hallituksen kykyyn edistää yrittäjyyttä, mutta edellyttävät luvattujen uudistusten toimeenpanoa.

Tutkimus osoittaa, että pääministeri Juha Sipilän hallitus nauttii pk-yritysten luottamusta ja sillä on aikaisempia hallituksia selkeämpi tuki takanaan. Samalla yrittäjyysilmapiiri on entisestään heikentynyt. Päätäjien yrittäjyysmyönteisyys ja esimerkiksi hallitusohjelman linjaukset eivät vielä heijastu yrittäjien arkeen. Yrittämisen haasteellisuus korostuu etenkin pienimmissä yrityksissä, joissa erilaiset työnantajavelvoitteet ovat usein kokonaan yrittäjien omilla harteilla ja niistä syntyvä hallinnollinen taakka muodostuu sen vuoksi kuormittavammaksi kuin suuremmissa yrityksissä.

Tulokset nostavat esiin myös kysymyksen siitä, kuinka nopeiden kasvajien rinnalla voitaisiin edistää myös maltillisempien kasvajien tavoitteiden saavuttamista. Kysymys on tärkeä, sillä maltillisia kasvajia on lukumääräisesti paljon enemmän kuin nopeaan kasvuun pystyviä yrityksiä. Lisäksi maltilliseen kasvuun tähtääviä yrityksiä esiintyy laajasti eri toimialoilla ja eri puolilla Suomea. On elintärkeää varmistaa, että niiden kasvupotentiaali ei jää tunnistamatta ja hyödyntämättä.

Toimintaympäristökyselyn aineisto osoittaa, että työllistämiseen liittyvän byrokratian keventäminen on pk-yrittäjien ykköstoive Suomen hallitukselle. Tämä on tärkeä myös koko kansantalouden näkökulmasta, sillä Suomi tarvitsee lisää työnantajayrityksiä ja -yrittäjiä. Tällä hetkellä vain noin kolmannes kaikista yrittäjistä työllistää itsensä lisäksi jonkun ulkopuolisen henkilön.

Maantieteellinen aluejako

Tutkimuksessa on käytetty seuraavaa aluejakoa. Taulukosta ilmenee myös vastaajien lukumäärä alueittain.

Alue	N	Alueeseen kuuluvat ELY-keskukset
Uusimaa	182	Uusimaa
Etelä-Suomi	58	Häme, Kaakkois-Suomi
Länsi-Suomi	158	Etelä-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Satakunta, Varsinais-Suomi
Itä- ja Pohjois-Suomi	103	Etelä-Savo, Lappi, Kainuu, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo
Yhteensä	501	Koko Suomi

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
ek@ek.fi
www.ek.fi
Twitter: @Elinkeinoelama

Lisätietoja:

Jari Huovinen
Asiantuntija
Pk-toiminto
Puhelin 09 4202 2810
jari.huovinen@ek.fi

Raportti internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Lokakuu 2015